

Yhteistoimintalain soveltamisedellytykseksi säädettyä henkilöstömäärää laskettaessa oli otettava huomioon kaikki suomalaisen yrityksen palveluksessa olevat työntekijät siitä riippumatta, työskentelevätkö he Suomessa vai yrityksen ulkomailla toimivassa sivuliikkeessä.

Ulkomaisen yhteisön tai säätiön sivuliike Suomessa ei ollut oikeushenkilö, eikä sitä näin ollen ollut pidettävä yhteistoimintalaissa tarkoitettuna yrityksenä. Sivuliikkeen rekisteröinnillä ei ollut asiassa merkitystä.

*Lausunnonpyytäjä:
Asia:*

Yhteistoiminta-asiamies, työ- ja elinkeinoministeriö
Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007) 2 §:ssä säädetyn työntekijämäärän laskeminen ja 3 §:ssä säädetyn yritys-käsitteen tulkinta

*Vireille:
Annettu:*

27.4.2011
9.6.2011

Lausuntopyyntö

Yhteistoiminta-asiamies on pyytänyt työneuvostolta lausuntoa siitä, onko jäljempänä kuvatuissa tilanteissa kysymys yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007, yhteistoimintalaki) 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua yrityksestä. Yhteistoiminta-asiamies on kertonut, että hänelle on tullut syksystä 2010 lukien puhelintiedusteluja, joiden perusteella on epäselvää, milloin yhteistoimintalakiä sovelletaan Suomessa. Tiedustelut ovat olleet luonteeltaan yleisiä, eivätkä ne kytkeydy erikseen nimettäviin ja yksilöitäviin oikeudellisiin erimielisyyksiin, joten asianosaisia ei ole osoitettavissa. Yhteistoiminta-asiamiehen mukaan yhteistoimintalaki, sen esityöt ja oikeuskäytäntö eivät anna yksiselitteisiä vastauksia esitettyihin tiedusteluihin.

Yhteistoiminta-asiamies yksilöi lausuntopyyntönsä kohteena olevat tapaukset ja kysymykset seuraavasti:

1) Suomalainen yritys ja sen ulkomaille rekisteröity sivuliike

Suomessa taloudellista toimintaa harjoittava yhtiömuotoinen yritys eli henkilöyhtiö tai osakeyhtiö harjoittaa elinkeinotoimintaa myös ulkomailla omaan lukuunsa siellä sijaitsevasta kiinteästä toimi-

paikasta. Tämä sivuliike on ilmoitettu paikalliseen rekisteriin sijaintimaan lakien mukaisesti, mutta kysymys ei ole ulkomaille perustetusta itsenäisestä oikeushenkilöstä.

Yhteistoiminta-asiamies kysyy, määräytyvätkö yhteistoimintalain soveltamisen henkilöstömäärän alaraja ja muut henkilöstömäärästä johtuvat säännökset, esimerkkinä lain 8 luvun soveltaminen, Suomesta suomalaisilla työsopimuksilla palkatun ja Suomessa työskentelevän (mukaan lukien lähetetyt työntekijät) vai yhtiön koko henkilöstömäärän mukaan (mukaan luettuna ulkomailta palkatut työntekijät). Esimerkkinä on tapaus, jossa Suomessa toimivassa yrityksessä on säännöllisesti työsuhteessa 10 työntekijää ja sen Ruotsissa toimivassa sivuliikkeessä 10.

2) Suomalaisen yrityksen rekisteröimätön sivuliike / toiminta ulkomailta

Työnantajana toimiva suomalainen yritys on lähettänyt suomalaisia työntekijöitä ulkomaille ja/tai lisäksi palkannut ulkomailta tehtävää työtä varten työntekijöitä ulkomailta. Yritys on tehnyt kaikkien työntekijöidensä kanssa työsopimukset, joiden mukaan sovittujen ehtojen lisäksi sovelletaan Suomen työsopimuslakia (55/2001).

Yhteistoiminta-asiamies kysyy, ketkä työntekijät otetaan huomioon laskettaessa yhteistoimintalain soveltamiseen vaadittavaa työntekijöiden vähimmäismäärää ja muita henkilöstömäärästä johtuvia säännöksiä, esimerkkinä lain 8 luvun soveltaminen, jos suomalaisella yrityksellä on Suomessa työsuhteessa olevien työntekijöiden lisäksi työntekijöitä, jotka tavallisesti työskentelevät Suomessa mutta jotka on tilapäisesti lähetetty ulkomaille, ja ulkomaan toimipaikassa palkattuja työntekijöitä.

3) Ulkomaisen yrityksen rekisteröimätön sivuliike / toiminta Suomessa

Työnantajana toimivalla yrityksellä on ulkomailta työntekijöitä. Lisäksi yritys on lähettänyt ulkomaisia työntekijöitään Suomeen ja palkannut vielä työntekijöitä Suomesta.

Yhteistoiminta-asiamies kysyy, ketkä työntekijät otetaan huomioon laskettaessa yhteistoimintalain soveltamiseen vaadittavaa työntekijöiden vähimmäismäärää ja muita henkilöstömäärästä johtuvia säännöksiä, esimerkkinä lain 8 luvun soveltaminen: vain Suomessa työskentelevät ja Suomesta palkatut työntekijät, vai Suomessa ylipäättään työskentelevät eli myös yrityksen ns. lähetetyt työntekijät, vai yrityksen koko henkilöstömäärä mukaan luettuna ulkomailta työskentelevät työntekijät. Vai onko tilanne se, että ulkomaisen yrityksen rekisteröimätöntä sivuliikettä / toimintaa Suomessa ei pidetä yrityksenä, johon sovellettaisiin yhteistoimintalakia?

4) Ulkomainen yritys ja sen Suomeen rekisteröity sivuliike

Ulkomainen taloudellista toimintaa harjoittava yhteisö harjoittaa Suomessa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta käsin jatkuvaa elinkeinotoimintaa Suomessa ja on ilmoittanut ko. toiminnan Suomen kaupparekisteriin sivuliikkeenään. Yhteistoiminta-asiamies kysyy, määräytyvätkö yhteistoimintalain soveltamisen henkilöstömäärän alaraja ja muut henkilöstömäärästä johtuvat säännökset, esimerkkinä lain 8 luvun soveltaminen, Suomesta suomalaisilla työsopimuksilla

palkatun ja Suomessa työskentelevän (mukaan lukien lähetetyt työntekijät) vai yhtiön koko henkilöstömäärän mukaan (mukaan luettuna siis ulkomailla palkatut työntekijät). Vai onko tilanne se, että ulkomaisen yrityksen Suomeen rekisteröityä sivuliikettä ei pidetä yrityksenä, johon sovellettaisiin Suomen yhteistoimintalakia? Esimerkkinä on tapaus, jossa Suomessa toimivassa rekisteröidyssä sivuliikkeessä on säännöllisesti työsuhteessa 10 työntekijää ja yrityksellä on Ruotsissa työsuhteessa säännöllisesti 10 työntekijää.

Lisäksi yhteistoiminta-asiamies on kysynyt, mikä merkitys edellä selvitettyjen esimerkkien oikeudellisessa arvioinnissa on sillä, että työntekijän asema määräajaksi lähetettynä työntekijänä päättyy hänen kuitenkin jatkaessa työtään saman yrityksen palveluksessa paikalta palkattuna työntekijänä.

Perustelut

1. Lausunnon kohde

Yhteistoiminta-asiamies on työneuvoston käsityksen mukaan pyytänyt lausuntoa siitä, onko seuraavissa tapauksissa Suomessa sijaitsevassa yrityksessä tai sen osassa sovellettava yhteistoiminnasta yrityksissä annettua lakia (334/2007, yhteistoimintalaki), ja samalla myös yhteistoimintalain 2 §:n 1 momentin tulkinnasta.

(1) Suomalaisella, yhteistoimintalain 3 §:ssä tarkoitettulla yrityksellä on työntekijöitä sekä Suomessa että toisessa valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessä, joka ei ole itsenäinen oikeushenkilö, vaan suomalaisen yrityksen osa. Yhteensä työntekijöitä on vähintään 20, kuitenkin niin että yrityksellä ei ole sen paremmin Suomessa kuin mainitussa sivuliikkeessäkään erikseen kahtakymmentä työntekijää. Toisessa valtiossa sijaitsevassa sivuliikkeessä työskentelevät työntekijät ovat osin Suomesta ulkomaille siirtyneitä yrityksen työntekijöitä ja osin työntekomaasta palkattuja työntekijöitä.

(2) Onko toisessa valtiossa toimivan yrityksen Suomessa toimivassa rekisteröidyssä tai rekisteröimättömässä sivuliikkeessä sovellettava yhteistoimintalakia, jos näiden kahdessa eri valtiossa toimivan ”yksikön” yhteenlaskettu työntekijämäärä on vähintään 20, mutta ainakaan Suomessa toimivassa sivuliikkeessä ei ole kahtakymmentä työntekijää? Samalla on kysymys siitä, voidaanko ulkomaisen yrityksen sivuliikettä Suomessa pitää yhteistoimintalaissa tarkoitettuna yrityksenä vai eikö voida.

2. Työntekopaikan vaikutus yrityksen työntekijämäärän laskentaan

Yhteistoimintalain 3 §:n mukaan yrityksellä tarkoitetaan yhteisöä, säätiötä ja luonnollista henkilöä, joka harjoittaa taloudellista toimintaa riippumatta siitä, onko toiminta tarkoitettu voittoa tuottavaksi vai eikö ole. Yhteistoimintalain soveltamisalaan kuuluvan yhteisön tai säätiön tulee olla itsenäinen oikeushenkilö. Yhteistoiminta-asiamiehen lausuntopyynnössään kuvaamia suomalaisia henkilö- ja osakeyhtiöitä on pidettävä yhteistoimintalain 3 §:ssä tarkoitettuina ”yrityksinä”.

Yhteistoimintalain 2 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan yrityksessä, jonka työsuhteessa olevien työntekijöiden määrä säännöllisesti on vähintään 20; lain 2 §:n 3 momentissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Yhteistoimintalain 2 tai 3 §:n sanamuodoista tai esitöistä (HE 254/2006) ei ole pääteltävissä, että työntekijämäärää laskettaessa otettaisiin huomioon ainoastaan yrityksen Suomessa työskentelevät työntekijät. Näin ollen laskennassa on työneuvoston käsityksen mukaan otettava huomioon työnantajana toimivan yrityksen kaikki yhteistoimintalaissa tarkoitetut työntekijät riippumatta siitä, missä nämä tosiasiallisesti työskentelevät (ks. HE 254/2006, s. 40, jossa todetaan, että laissa on määritelty työnantajan palveluksessa olevien työntekijöiden määrän laskentatapa sillä tavoin kuin yhteistoimintamenettelydirektiivissä sekä osa-aikatyötä ja määräaikaista työtä koskevissa direktiiveissä on säädetty).

Työneuvosto on aikaisemmassa käytännössäänkin edellyttänyt oikeushenkilökohtaista tarkastelua arvioitaessa yhteistoimintalain soveltamisalaa. Työneuvosto tarkasteli päätöksessään TN 1319-95, tuliko vuoden 1978 yhteistoimintalain soveltamista arvioida koko säätiön vai erikseen säätiön alaisuudessa toimivan vesiliikuntakeskuksen henkilöstön lukumäärän perusteella. Työneuvosto katsoi, että lain soveltamisen piiriin kuuluu asianomaisen oikeushenkilön toiminta kokonaisuudessaan yrityksenä, ja siten myös henkilöstön määrää koskeva kriteeri määräytyy oikeushenkilökohtaisesti.

Myös oikeuskirjallisuudessa on korostettu, että työntekijät lasketaan yritys- ja yhtiökohtaisesti yhteistoimintalain soveltamisalarajaa tarkasteltaessa eikä asiaan vaikuta se, missä yrityksen toimipisteet sijaitsevat (Äimälä – Rautiainen – Hollmén, Yhteistoimintalaki, 2007, s. 27).

Edellä esitetyn perusteella työneuvosto toteaa lausuntonaan, että laskettaessa yhteistoimintalain 2 §:n 1 momentissa säädettyä työntekijämäärää suomalaisessa yrityksessä ja arvioitaessa yhteistoimintalain soveltamisedellytysten täyttymistä Suomessa, otetaan huomioon myös tämän suomalaisen yrityksen ulkomailla sijaitsevan rekisteröidyn sivuliikkeen tai muun toimipaikan työntekijöiden lukumäärä. Edellytyksenä on, että nämä työntekijät ovat kysymyksessä olevan suomalaisen yrityksen työsopimuslaissa (55/2001) tarkoitetussa työsuhteessa olevia työntekijöitä eikä ulkomailla toimiva sivuliike tai muu toimipaikka ole itsenäinen oikeushenkilö. Yhteistoimintalain 2 §:n 1 momentin (tai 3 momentin) säännöstä sovellettaessa ei ole merkitystä, ovatko työntekijät siirtyneet Suomesta työskentelemään ulkomaille vai onko heidät palkattu työntekomaassa.

Jos tässä tarkoitetun suomalaisen yrityksen ja sen toisessa valtiossa toimivan sivuliikkeen tai muun toimipaikan työntekijöiden määrä kokonaisuudessaan on säännöllisesti vähintään 20, on yritystä pidettävä sellaisena, että siihen sovelletaan yhteistoiminnasta yrityksissä annettua lakia.

Työneuvosto huomauttaa, että yrityksen velvollisuus noudattaa yhteistoimintalaissa säädettyjä eri velvoitteita on kuitenkin eri asia kuin lain 2 ja 3 §:ssä säädettyjen soveltamisedellytysten täyttyminen.

3. Ulkomaisen elinkeinonharjoittajan sivuliike Suomessa

Toiseksi yhteistoiminta-asiamies on pyytänyt lausuntoa siitä, onko ulkomaisen yrityksen Suomen kaupparekisteriin rekisteröity sivuliike tai sen rekisteröimätön sivuliike Suomessa yhteistoimintalaissa tarkoitettu yritys vai eikö ole.

Suomessa sivuliikkeen kaupparekisteriin rekisteröinyt ulkomainen yhteisö ja säätiö, joka on perustettu jonkin Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion lainsäädännön mukaan ja jolla on sääntömääräinen kotipaikka, keskushallinto tai päätoimipaikka jossakin Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa, saa harjoittaa elinkeinoa Suomessa elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain 1 §:n 1 momentin 3 kohdan (228/1993) mukaan. Lain 2 §:n 1 momentin (1717/1995) mukaan sivuliikkeellä tarkoitetaan ulkomaisen yhteisön tai säätiön osaa, joka harjoittaa Suomessa tässä maassa sijaitsevasta kiinteästä toimipaikasta käsin jatkuvaa liike- tai ammattitoimintaa ulkomaisen yhteisön tai säätiön nimiin ja lukuun.

Lakia koskevan hallituksen esityksen (HE 162/1995) mukaan sivuliike on osa ulkomaisen yhteisön tai säätiön organisaatiota. Sivuliikkeellä on yleensä velvollisuuksia noudattaa yhteisön tai säätiön hallinnollisia sisäisiä ohjeita ja määräyksiä. Juridisesti ja liiketaloudellisesti ulkomaisen elinkeinonharjoittajan sivuliike on elinkeinonharjoittajan pääliikkeen hallinnon alainen. Sivuliikkeen määrittelystä seuraa kirjanpitovelvollisuus ja yleensä myös verovelvollisuus Suomessa ilman uusia nimenomaisia säännöksiä. Sivuliike ei ole kuitenkaan juridinen henkilö. Sillä ei ole oikeuskelpoisuutta eikä oikeustoimikelpoisuutta. Sivuliike on osa ulkomailla sijaitsevaa yhteisöä tai säätiötä, joten se on pikemminkin tämän Suomessa toimiva yksikkö, johon kohdistuu joitakin Suomen lakiin perustuvia velvollisuuksia. Sivuliikkeen toiminimenkirjoittajat voivat käytännössä edustaa ulkomaista elinkeinonharjoittajaa sopimusten teossa, ottaa vastaan haasteita sekä vastata ja kantaa oikeudenkäynnissä. Sivuliike toimii kaikissa tilanteissa ulkomaisen elinkeinonharjoittajan nimiin ja lukuun.

Kaupparekisterilain (129/1979) mukaan ulkomainen yhteisö ja säätiö, joka perustaa Suomeen sivuliikkeen (ulkomainen elinkeinonharjoittaja), on velvollinen tekemään perusilmoituksen kaupparekisteriin. Ilmoitetuissa tiedoissa tapahtuvista muutoksista on myös ilmoitettava.

Elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetussa laissa tarkoitettu ulkomaisen yhteisön rekisteröity sivuliike Suomessa ei ole itsenäinen oikeushenkilö. Näin ollen se ei ole yhteistoimintalain 3 §:ssä tarkoitettu yritys eikä yhteistoimintalaki tule sovellettavaksi siihen. Ulkomaisen yhteisön rekisteröimätöntä sivuliikettä tai toimintaa ei myöskään voida pitää yhteistoimintalain 3 §:ssä tarkoitettuna yrityksenä, jonka olisi sovellettava yhteistoimintalakia.

4. Sovelletut oikeusohjeet

Yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007) 2 ja 3 §.

Lausunto on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Tiitisen, jäsenten Ahonen, Douglas, Leppänen ja Niittylä sekä varajäsen Posion mielipiteeseen.